

ΟΙ 'ΕΛΛΗΝΕΣ

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Στις αρχές της 2ης χιλιετίας π.Χ στην περιοχή της ελληνικής χερσονήσου μια νέα κουλτούρα κάνει την εμφάνισή της. Η προγενέστερη κουλτούρα αντικαθίσταται και η καινούρια θα μείνει γνωστή ως «κουλτούρα των Μινύων». Χαρακτηριστικά του νέου πολιτισμού, ο οποίος είχε διάρκεια 400 χρόνων, ήταν η νέα κεραμική, τα αφιδωτά σπήλαια και οι τυμβοειδείς τάφοι. Τα στοιχεία αυτά ξεχωρίζουν τον νέο πολιτισμό από τον προγενέστερο και ουσιαστικά αποτελούν εισαγωγή στον μυκηναϊκό πολιτισμό(1). Για την καταγωγή και προέλευση των Μινύων έχουν εκφραστεί αντικρουόμενες απόψεις από το ότι αποτελούσαν ένα πρώιμο ελληνικό φύλο μέχρι το εντελώς αντίθετο. Όμως, από την αρχιτεκτονική της νέας ζωγραφισμένης πλέον κεραμικής συνάγεται ότι η καταγωγή των νέων κατοίκων ή η αφετηρία των σχεδίων των κεραμικών τους είχε ως έδρα την Ανατολή(2).

Μια από τις διασημότερες προ-μυκηναϊκές ακροπόλεις είναι η Μάλθη της Μεσσηνίας. Η Μάλθη ήταν μια ακρόπολη αγροτικού χαρακτήρα, ένας φτωχός αλλά με μεγάλη έκταση οικισμός. Ο οικισμός προστατευόταν από τοίχο, περικλείοντας στο εσωτερικό του το μέγαρο του ηγεμόνα, ανθρώπινες κατοικίες, αποθήκες και στάβλους. Τα τείχη της ακρόπολης δεν προστάτευαν θησαυρούς παρά κοπάδια και γη. Τα πλούτη που αργότερα θα εμφανιστούν κατά τη διάρκεια του μυκηναϊκού πολιτισμού ήταν άγνωστα στη Μάλθη

Από το 16ο αιώνα π.Χ στην περιοχή της σημερινής Ελλάδας εμφανίζεται ένας νέος ρυθμός κεραμικής, νέα κτηριακή αρχιτεκτονική και νέα ταφικά έθιμα με κύριο χαρακτηριστικό τους θολωτούς τάφους. Η νέα κουλτούρα θα ονομαστεί Μυκηναϊκή από τις Μυκήνες, πόλη από την οποία ξεκινάει ο νέος πολιτισμός και στην οποία συγκεντρώνονται όλα τα χαρακτηριστικά του.

Η λεγόμενη χρυσή προσωπίδα του Αγαμέμνονα

Η αλλαγή στην κουλτούρα τον 16ο αιώνα π.Χ από μόνη της είναι δύσκολο να εξηγηθεί και υπάρχουν δύο αντιτιθέμενες θεωρίες όσο αφορά την εξήγησή της. Η πρώτη θεωρία πιστεύει ότι η αλλαγή προήλθε από τους ίδιους ανθρώπους που αποίκισαν την χερσόνησο 400 χρόνια πριν. Δηλαδή σε διάστημα 400 χρόνων κατάφεραν να προσαρμοστούν πλήρως στις συνθήκες της νέας τους πατρίδας και με την επαφή που είχαν με το Μινωικό πολιτισμό αλλά και με την επίδραση των ανατολικών πολιτισμών κατάφεραν να δημιουργήσουν ένα ανώτερο είδος πολιτισμού, το Μυκηναϊκό. Τα 400 χρόνια δηλαδή ήταν χρόνια κυοφορίας του νέου πολιτισμού(3).

Η δεύτερη θεωρία προεβεί ότι νέοι εισβολείς από την ανατολή εισέβαλαν το 16ο αιώνα π.Χ στην ελληνική χερσόνησο και δημιούργησαν τον

Μυκηναϊκό πολιτισμό και το ελληνικό έθνος. Αν δεν εισέβαλαν μαζικά, τουλάχιστον υπήρξε εισβολή και οι εισβολείς αν και λιγότεροι αριθμητικά από τους ιθαγενείς κατάφεραν να τους υποδουλώσουν-εξουσιάσουν επιβάλλοντας την κουλτούρα τους. Δηλαδή, οι Μινύες δεν ήταν Έλληνες και απλώς οι Μυκηναίοι Έλληνες τους κυρίεψαν και αντικατέστησαν τον πολιτισμό τους με ένα ανώτερο είδος πολιτισμού(4). Όποια θέση και να υιοθετήσουμε τα αρχαιολογικά δεδομένα δείχνουν ότι τον 16ο αιώνα π.Χ λαμβάνει χώρα το ξεκίνημα ενός νέου πολιτισμού και ο σχηματισμός μιας νέας φυλής, της ελληνικής. Τα ευρήματα στους λακκοειδείς τάφους των Μυκητών και η κατοχή αλόγων και αρμάτων από τους νέους εισβολείς δηλώνουν τα νέα θεμελιώδη χαρακτηριστικά των νεοφερμένων.

Αν υιοθετήσουμε τη θεωρία της εισβολής, τα άρματα και τα άλογα ήταν τα όπλα αιχμής τους. Αυτά θα τους επιβάλλον πάνω στους γηγενείς κατοίκους της χερσονήσου. Το πιθανότερο είναι ότι οι εισβολείς ήρθαν δια μέσου θαλάσσης από την Ανατολή μεταφέροντας παράλληλα και τα άλογα τους. Αυτό δείχνει η κατάληψη πεδιάδων οι οποίες ήταν κοντά σε λιμάνια όπως οι Μυκήνες, η Πύλος, η Ελευσίνα(5).

Αν τα άλογα δεν τα χρησιμοποιούσαν για πολεμικούς σκοπούς(6), τουλάχιστον στην αρχή, ήταν τα κύρια εργαλεία όσο αφορά τις γρήγορες μετακινήσεις τους, την ιπποδύναμη που τους παρείχαν και γιατί όχι το φόβο που θα προξενούσαν στους γηγενείς. Η γλωσσική ανάλυση της λέξης «ίππος» σε όλες της πρώτο-ινδοευρωπαϊκές γλώσσες δείχνει ότι το

άλογο ήταν ιθαγενή ζώο της περιοχής των ινδοευρωπαίων ή τουλάχιστο εξημερώθηκε πολύ νωρίς από τη φυλή τους(7). Ο συνδυασμός γρήγορων νέων ζώων, των αλόγων, η ανώτερη πολεμική τακτική και η επιθυμία τους να επιβληθούν στους παλιότερους κατοίκους τους έκανε κύριους της ελληνικής χερσονήσου. Ο γηγενής πληθυσμός υποδουλώθηκε διαμέσου της ανώτερης πολεμικής τακτικής τους και εξαιτίας του άρματος και του ίππου, αντικείμενα τα οποία απουσίαζαν από τους γηγενείς προέλληνες. Χαρακτηριστικό είναι ότι τα άλογα δεσπόζουν σε πολλούς μύθους της ηρωικής εποχής όπως του Πήγασου, των Κενταύρων, του Δούρειου Ίππου κ.α.

Εξάλλου, οι νέοι κυρίαρχοι κατασκεύασαν τα παλάτια τους σε οχυρά στρατηγικά σημεία κάτι που δηλώνει ότι γνώριζαν από πριν την σημασία αυτών των τόπων και τα πλεονεκτήματα που τους έδινε η χρήση τους. Οι Έλληνες που εγκαταστάθηκαν στην ελληνική χερσόνησο μιλούσαν μια μορφή της πρώτο-ινδοευρωπαϊκής γλώσσας. Η γλώσσα αυτή ερχόμενη σε επαφή με τη γλώσσα του ντόπιου πληθυσμού μεταβλήθηκε και από τη μεταβολή αυτή προέκυψε η ελληνική γλώσσα(8).

Γεώργιος Μητρόπουλος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. P. A. van Royen & B. H. Isaac. *The arrival of the Greeks*. B.R.Gruner Publishing co. Amsterdam 1979 pp 1 και Emily Vermeuele. *Ελλάς εποχή του χαλκού*. Καρδαμίτσα 1983, σελ 77.

2. Saul S. Weinberg. *Neolithic Period and Early Bronze Age*. *American Journal of Archaeology*, Vol. 51, No. 2, (Apr. - Jun., 1947), pp. 165-182.

3. P. A. van Royen & B. H. Isaac. *The arrival of the Greeks*. B.R.Gruner Publishing co. Amsterdam 1979 pp 2.

4. R. Drews. *Η έλευση των Ελλήνων*. Οδυσσεάς 1988. *Παρόμοια κατάκτηση μέσω θαλάσσης επιτευχθεί και στην Ινδική χερσόνησο από τους Ινδοευρωπαίους υποστηρίζει ο R. Drews*.

5. R. Drews. *Η έλευση των Ελλήνων*. Οδυσσεάς 1988, σελ 209.

6. Ο C.Renfrew υιοθετεί την άποψη ότι το άλογο χρησιμοποιήθηκε για πολεμικούς σκοπούς στο τέλος της μυκηναϊκής εποχής, στο C.Renfrew *Comments on Cavalli-Sforza and Otte*, *Journal of Anthropological Research*, Vol 54, No 3, Autumn 1998 pp 417-419.

7. Στο Stuart E. Mann. *The Cradle of the 'Indo-Europeans'*; *Linguistic Evidence*. *Man*, Vol. 43, (Jul. - Aug., 1943), pp. 74-85 και G.Erdosy (edit). *The Indo-Aryan of ancient south Asia*. Walter de Gruyter 1995 pp 354.

8. M S.Ruiperez & J L.Milena. *Οι Μυκηναίοι Έλληνες*. Ινστιτούτο του βιβλίου 1996 σελ 16.

Μυκήνες, η πύλη των Λεόντων